

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 10/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av kyrkolagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 25 mars 2014 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av kyrkolagen (RP 13/2014 rd) till förvaltningsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Sini Lahdenperä, undervisnings- och kulturministeriet
- valdirektör Arto Jääskeläinen, justitieministeriet
- ecklesiastikråd Pirjo Pihlaja, Kyrkostyrelsen
- professor Olli Mäenpää.

Dessutom har skriftliga yttranden lämnats av

- ordförande, lagman Antti Savela, kyrkomötet, lagutskottet
- domkapitlet för Kuopio stift.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att kyrkolagen ändras så att bestämmelserna om kyrkliga val och om kyrkans förtroendevalda och förtroendeuppdrag samlas i ett nytt 23 kap. Kapitlet innehåller bestämmelser om församlingsval, om val av medlemmar av stiftsfullmäktige och ombud till kyrkomötet, om direkt kyrkoherdeval, om val av biskop, prästassessor och kontraktsprost samt om rösträtten i dessa val. I kapitlet föreskrivs dessutom om begränsning av rösträtten, innehållet i förteckningen över röstberättigade och ordningen på röstningsställena.

I propositionen föreslås det även att den begränsning av valbarheten som gäller för domkapitlets lekmannamedlemmar slopas och att begränsningarna i den rösträtt som bygger på prästämbetet inskränks.

Kyrkoherdens rättelseyrkande och besvärsmätt i fråga om förteckningen över röstberättiga-

de i församlingsval och direkta kyrkoherdeval ersätts med att valnämnden ges möjlighet att själv rätta fel som upptäcks i förteckningen. Rättsskyddet i samband med val regleras i övrigt i 24 kap. i kyrkolagen och offentligheten för förteckningen över röstberättigade i 25 kap. i kyrkolagen.

Samtidigt som kyrkolagens bestämmelser om val samlas i ett enda kapitel och de brister som finns i valbestämmelserna korrigeras är avsikten att göra bestämmelserna tydligare och terminologin enhetligare. Syftet är också att utveckla valbestämmelserna enligt den allmänna vallagstiftningen för att underlätta deras tolkning.

I samband med denna ändring av kyrkolagen föreslås det bland annat också att de bestämmelser som styr kyrkans interna förvaltning och därför inte behöver ingå i lag överförs från kyrkolagen till kyrkoordningen.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt, dock senast den 1 augusti 2014. De nya bestämmelserna kan då tillämpas vid församlingsvalet 2014.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Reviderade bestämmelser om kyrkliga val

Regeringens proposition grundar sig på kyrkomötets förslag av den 8 november 2013 om att samla bestämmelserna om kyrkliga val i ett nytt 23 kap. i kyrkolagen (1054/1993). På så sätt ska de brister som finns i den gällande lagstiftningen korrigeras samtidigt som bestämmelserna ska bli tydligare och terminologin enhetligare. Syftet är också att utveckla den evangelisk-lutherska kyrkans valbestämmelser i riktning mot den allmänna vallagstiftningen och samtidigt underlätta tolkningen av de tillämpliga bestämmelserna. Förslaget innehåller också bestämmelser om de aspekter av kyrkliga förtroendeuppdrag och kyrkliga val som enligt grundlagen ska regleras i lag. I övrigt kommer bestämmelserna om kyrkliga val i framtiden till övervägande del att ingå i den valordning för kyrkan som kyrkomötet godkände samma dag som förslaget om kyrkliga val lades fram. Valordningen avses träda i kraft samtidigt som den föreslagna lagen.

I det föreslagna nya 23 kap. i kyrkolagen ingår bland annat bestämmelser om rösträtten och begränsning av rösträtten i olika kyrkliga val, hur förteckningen över röstberättigade (röstlängden) ska göras upp och ordningen på röstningsställena. Utskottet anser att de samlade bestämmelserna om kyrkliga val som ingår i förslaget är tydliga.

Begränsningarna i prästernas rösträtt på grund av tjänsteförhållande eller ålder ska enligt förslaget slopas i de val där rösträtten baserar sig på prästämbetet. Dessa begränsningar kan enligt utskottet ifrågasättas med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna, och det finns därför adekvata grunder för en lagändring.

Utvidgade begränsningar av valbarheten

Gällande kyrkolag begränsar valbarheten så att tjänsteinnehavare eller andra anställda i en församling eller kyrklig samfällighet inte får väljas till ett förtroendeuppdrag i församlingen eller samfälligheten. Det föreslås att valbarheten till förtroendeuppdrag i stiftet och inom kyrkans centralförvaltning (23 kap. 3 § 2 mom. i lagförslaget) ska begränsas på motsvarande sätt. Den begränsade valbarheten ska emellertid inte gälla domkapitlets lekmannamedlemmar.

Enligt utskottet blir situationen klarare då den begränsade valbarheten utsträcks också till stiftsnivå och kyrkans centralförvaltning. Den begränsar i viss mån rätten att delta för tjänsteinnehavare eller andra anställda inom kyrkan. Det väsentliga är trots det att regleringen borgar för förtroendet för att beslutsfattandet i förtroendeorganen är opartiskt och förebygger eventuella intressekonflikter.

Avstängning och skiljande från förtroendeuppdrag

Gällande lag innehåller inte några närmare bestämmelser om åtgärder när det gäller förtroendevalda inom kyrkan. Enligt propositionen ska 23 kap. 5 § i kyrkolagen innehålla en ny bestämmelse om avstängning och skiljande från förtroendeuppdrag. Utskottet anser att befogenheten i 1 mom. att avstänga en person från ett förtroendeuppdrag är ganska vagt formulerad. En förtroendevald ska enligt momentet kunna avstängas från förtroendeuppdraget för vilken handling som helst som strider mot den förtroendevaldas skyldigheter. Enligt motiven är avsikten emellertid att det ska vara möjligt att avstänga en person från ett förtroendeuppdrag bara om försummelsen uppfyller rekvisitet för tjänstebrott. Om bestämmelsen tillämpas på detta sätt anser ut-

skottet att den uppfyller proportionalitetsprincipen och kan godkännas.

Enligt det föreslagna 23 kap. 5 § 3 mom. kan en förtroendevald skiljas från sitt förtroendeuppdrag endast om han eller hon efter att valet förrättats har dömts till fängelse i minst sex månader genom ett beslut som vunnit laga kraft. Ett lindrigare straff för ett brott vars art och gärningsform kan anses visa att personen inte är lämplig att sköta ett förtroendeuppdrag inom kyrkan på det sätt som uppdraget förutsätter kan med stöd av den föreslagna bestämmelsen inte utgöra grund för att skilja personen från uppdraget. Den föreslagna bestämmelsen kan i detta avseende kritiseras. Innehållsmässigt motsvarar det i alla händelser 41 § 2 mom. i kommunallagen (365/1995).

Skydd för personuppgifter och sekretess

Enligt 11 § i personuppgiftslagen (523/1999) ingår uppgifter om någons religiösa övertygelse bland de känsliga personuppgifter som i allmänhet inte får behandlas. Också medlemskap i en församling är därför information av känslig natur. Medlemskapet framgår av röstlängdens innehåll, som regleras i den föreslagna 23 kap. 21 §. Det är nödvändigt med en sådan bestämmelse i kyrkolagen bland annat därför att behandlingen av känsliga personuppgifter enligt 12 § i personuppgiftslagen är tillåten om detta regleras i lag eller föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige i lag.

För att skyddet av känsliga personuppgifter ska beaktas föreslås det också en ny bestämmelse (25 kap. 8 a §) som anger att uppgifterna i röstlängden i allmänhet är sekretessbelagda. Det är här fråga om uppgifter som omfattas av skyddet för privatlivet och som också i övrigt är sekretessbelagda. Bestämmelsen gör det möjligt att tidsmässigt och i sak ge dessa uppgifter en begränsad offentlighet på grunder som hänger samman med förrättandet av val och fastställan-

det av valets laglighet. Utskottet anser att bestämmelserna om offentlighet är relevanta och att grunderna för dem är tillräckligt tungt vägande med hänsyn till skyddet av privatlivet. Offentligheten är också begränsad på det sätt som proportionalitetsprincipen kräver.

Förfarande för rättelseyrkande och besvär

Enligt lagförslaget kan valnämnden göra ändringar i röstlängden som själv rättelse innan den vinner laga kraft (23 kap. 22 §). Valnämnden kan med stöd av bestämmelsen i röstlängden lägga till en person, anteckna att personen saknar rösträtt eller rätta felaktiga uppgifter om personen. Enligt utskottet är själv rättelse ett smidigt sätt att korrigera uppenbara fel i röstlängden.

Bestämmelser om förfarandet för framställande av rättelseyrkande och besvärsrätten ingår i 24 kap. 7, 7 a och 9 §. Bestämmelserna motsvarar i fråga om förfarandet bestämmelserna i andra lagar som reglerar valförfarande.

Bestämmelser som överförs till kyrkoordinationen

I enlighet med kyrkomötets beslut överförs bland annat de bestämmelser som gäller tillsättandet av tjänster och behörighetsvillkoren för vissa tjänster från kyrkolagen till kyrkoordinationen. Utskottet konstateras att det främst är fråga om bestämmelser som reglerar kyrkans administration och som inte nödvändigtvis behöver regleras i lag.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser förvaltningsutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

FvUB 10/2014 rd — RP 13/2014 rd

Helsingfors den 30 april 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Pirkko Mattila /saf
vordf. Mika Kari /sd
medl. Heikki Autto /saml
Reijo Hongisto /saf
Risto Kalliorinne /vänst
Elsi Katainen /cent

Timo V. Korhonen /cent
Antti Lindtman /sd
Markus Lohi /cent
Outi Mäkelä /saml
Johanna Ojala-Niemelä /sd
ers. Antti Rantakangas /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Ossi Lantto.